

Dr. Benedek Katalin

Szent László és az Örmény Biblia

Tisztelt rokonaink, barátaink, ismerőseink!

„A zománcozás a magyar nép történelmi kincse, amire büszkeséggel kellene tekintenünk.”– vallja *Lázár Imola*. Rendkívül gazdag, több ezer éves történelmi múlttal rendelkező műfaj, ugyanakkor a teremtés folyamatának újra átélése. A földnek, a víznek, a tűznek egymáshoz kapcsolása, alkotó alkalmazása. A zománc, miközben végleges formáját elnyeri, olvadék állapotában az izzó, fortyogó magmához hasonló. Az alkotó feladata a tőle független fizikai és kémiai folyamatokat befolyásolni, illetve azok határait megszakítani.

A magyarörmény származású *Lázár Imola* erős nemzet-tudattal és szakralitás iránti érzéssel rendelkezik. A zománcozás az egyik lételeme. Ez történelem és technika kettőse. Tudatában van, hogy mindez nemzeti érték, meg kell becsülni. A hit, a

vallás, a történelem tiszta források. Szenvedéllyel végzi munkáját, eltökélt és elhivatott művész, aki nem adja föl elképzeléseit. Ezt már küldetéstudata sem engedné. Eddigi alkotói munkásságának két nagy és egységes tematikájú műegyüttesével találkozunk: az *Örmény Bibliával* és a *Képes Krónika* iniciáléi közül Erdély védőszentjének, *Szent László* alakjával. Ha felületesen az *Örmény Biblia* zománcképeire pillantunk,

Dr. Benedek Katalin
művészettörténész

akkor valószínűleg az eredetileg marhabőrre festett kötet lapjainak zománcba másolását értékeljük. Ez is hatalmas teljesítmény! Azonban, szemügyre véve a zománcozott vörösréz táblákat, megnyilatkozik előttünk *Lázár Imola*, a művész, aki becsempészi ide művész-önmagát. Elsősorban az ornamentikánál és díszítő motívumoknál, valamint a háttér megfestésénél él a kínálózó lehetőséggel. De mindig csak úgy és csak annyira, hogy azazal az eredeti szándék és a kép hitelessége ne sérüljön. Alázattal, beleérzéssel és tudással követi a Biblia eseményeit, szinte a szerzetesek lelkületével hajlik a készülő ábrázolások fölé. Hallatlanul összetett munka az övé. Az örmény betűkkel

Zárugné Tancsin Katalin, zuglói örmény elnök

frott szövegeket az örmény nyelvészek sem igen tudják olvasni! Az ismeretlen szöveg nem, de a történet-mesélő képességük voltak a művész segítségére. Az *Örmény Biblia* egyben az örmény történelem hiteles forrása is. Ez a nép ugyanis a mai napig mindent a valláshoz kapcsol. Ezért náluk a Biblia és történelem egybe tartozó egész. Így találkozhatunk benne *III. Trdat király* és *Világosító Szent Gergely* alakjával. Történelmük nagyságai ők, nekik tulajdonítható, hogy az örmény nép a világon elsőként vette föl a kereszténységet. Az *Örmény Bibliát* egy speciális anyaggal írták és festették. *Lázár Imola* művészeti munkájának része a helyes szín megtalálása, annak ismerete, hogy a formákba történő szerves betagolást követően, a zománcknak égetés után milyen színe lesz. Ennek a tudásnak köszönhetjük, hogy most gyönyörködhetünk az úgynevezett örmény kékekben és vörösökben. Ötven mű készült az *Örmény Bibliából*.

Jeleneteket láthatunk *Jézus* élet-történetéből, őszinte naiv bájjal festve áll előttünk a négy evangélista, az *Írástudó* és természetesen megjelenik az örmény kereszt, a hacska is. Az arra legmegtöbb helyeken, *Ecsmiadzinban* az örmény vallási központban és a *Vatikánban* is őrzik *Lázár Imola* remekeit. *II. Garegin* örmény katolikus személyesen vette át. Az alkotó munkássága szerves egész. Ezt tanúsítják az örmény királyok arcmásai, a 13 örmény főváros címerei, jelképei. Ugyanilyen lelki, szellemi elkötelezettséggel nyúl a magyar történelemhez. 70 centiméteren zománcba égette Nagy-Magyarországot a 64 vármegyével és azok címereivel. Zománcba ültette a szárnyas angyalos magyar nagycímert. Szándéka még a magyar királyok arcképeit megalkotni. Művészeti programjának kimagasló pontja, nagy álma, a *Kálti Márk* féle *Képes Krónika* iniciáléinak zománcba fordítása. 150 képről van szó. Hozzákezdett álma megvalósításához. Itt látjuk az artisztikusan, aprólékosan megörökített *Szent László* koronázását és

a templomépítést. A hányatott sorsú Képes Krónika 1360 körül pergamenre készült, a magyar nép középkori történetét beszéli el. „A magyarok régi és legújabb

tetteiről, eredetükről és növekedésükről, diadalaikról és bátorságukról.” Egyre gyarapszik a Krónikához szánt akvarellek száma (ugyanis ilyenkor ő festőművész!) néhány közülük már megkapta végleges zománc formáját. Tudvalévő, hogy a műhely hátteret igénylő munka kizárólag kézi munkával végezhető, a sorozatgyártás kizárva. A Képes Krónika nemzeti érték. Ezen értékek kezelése, megbecsülése híven tükrözi mindazon személyeknek

és a kormányzatnak nemzeti érzületét, akik ezekért felelősek. Lázár Imola határozott célja, hogy a magyarság kincsét érő tudását a zománcképes Krónika által is eljuttassa hozzánk. Elindult az úton és nagy művészi vállalkozásához támogatókat keres.

Reméljük, hogy talál, és akkor meg sem áll a győzelemig. Lényeges az is, hogy ő hungarikummá nyilvánítaná az erdélyi zománccot mint készítési eljárást. Miközben a múltban kutakodik és alkot, azoközben motorbiciklik karosszériájára képzel és készít zománccsítést és zománctapétát tervez. *G.Dépardieu* francia színész számára dekorált borosdobozt. Tűzzománc berakásos bútortervei vannak és természetesen ékszerrek, de még zománccal díszített fehérneműket is találunk alkotói birodalmában. A tűzzománc tartós, ellenáll a korróziónak, még a lakástűzet is túléli.

A szászrégeni születésű művésznek eddig mintegy negyven ön-

álló kiállítása volt.

Lázár Imola és a tűzzománc együvé tartozása olyan szoros kötelék, hogy arra gondolhatunk, ők talán kölcsönösen egymást választották.

Budapest, 2019. március 11.

ELISMERÉSEK NEMZETI ÜNNEPÜNKÖN

Ahogy minden évben, úgy 2019-ben is számos honfitársunk részesült elismerésben nemzeti ünnepünk alkalmából.

Közülük *Jankovics Marcell* rendező, író, grafikus a közmédia életműdíját, a Csoóri Sándor-díjat vehette át.

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület nagy tisztelettel és sok szeretettel gratulál magyarörmény díjazottunknak és további sikeres munkát kíván mindannyiunk örömeire.

Szerkesztőség

Kövér István

Megemlékezés családjunk beköltözésének 350. évfordulójáról

Előzmények

Széles körben ismert, hogy hagyományaink szerint őseink a Bagratidák fővárosának feldúlása után, 1239-ben menekültek el Ániból. Előbb a Kaukázus lábainál folytatták harcukat a tatárokkal, majd Áninak 1319-ben történt végleges pusztulása után sokan a Kim félszigeten telepedtek meg, a Genovaiak fennhatósága alatt [pl. Kaffa (ma Feodoszija)]. Azonban a félszigetnek a tatárok által 1475-ben történt feldúlása után a túlélők egy része, megállókkal ugyan, Lengyelországba költözött. Onnan azonban az erőszakos térítési kísérletek miatt Moldvába visszatelepültek, majd onnan véglegesen Erdélybe telepedtek át, új hazát találva.

Nos, ennek a körülményeit szeretném egy kicsit megvilágítani, miért akkor, és miért ide telepedtek le őseink..

Lengyelország

II. János Kázmér lengyel király (Waza) (1609. – Nevers, 1672.) Lengyelország királya 1648–1668 között. (Apja révén igényt tartott a svéd trónra is.) Trónra léptekor nehéz helyzetben volt az ország, részben külső (orosz, német, svéd) terjeszkedő törekvések, részben pedig a kozák-lengyel háború miatt, amely Ukrajnában tombolt. 1648. januárjában, *Bohdan Hmelnickij* a Zaporizzsjai Szics főhetmannak választotta meg. A krimi tatár-kán *Tuhaj-bej* vezérletével egy hordát küldött a kozákok támogatására, míg a hetman igyekezett rávenni a kánt, hogy teljes haderejével szálljon harcba. A nemesi elnyomás miatt fegyvert fogott *Hmelnickij* több súlyos vereséget mért a lengyel elit erőkre. De szövetségese, a tatár-kán békére kényszeríti *Hmelnickij*. A harcok két éven belül kiújultak, ám János Kázmér seregének sikerült döntő győzelmet aratnia 1651-ben a beresztcei csatában.

A svéd hadsereg a kor legmodernebb hadereje volt, de gyors sikereit lengyel területen a főnemesség árulása segítette elő: több főúr saját önállóságra törekedett. Varsó és Krakkó elvesztése után Magyarországon, azt követően Sziléziában próbált menedéket találni az őt üldöző svédek elől. Ám míg a lengyel nemesség nem volt hajlandó a svédek ellen harcolni, megtette azt a paraszti lakosság és a kismemesség, amely a svéd katonaság rekvirálásai és súlyos visszaélései miatt lázadt fel, s sikerült megvédeni a Jasna Góra-i magyar alapítású pálos kolostort. A svéd király segítségül hívta *II. Rákóczi Györgyöt*, akire a lengyel–litván–tatár haderőnek szintén sikerült vereséget mérni. János királyt a trónon 1669-ben *Michał Wiśniowiecki* lengyel nemes követte *I. Mihály* (1640–1673) néven, mint Lengyelország királya és Litvánia nagyfejedelemé 1669–1673 között. 1672 nyarán a török szultán vezette főserg a havasalföldi és a moldvai hadakkal ostrom alá vette a török-lengyel határon